

**Aplinkos oro teršalų koncentracijos tyrimų,
atliktų 2017 m. gegužės 15 – birželio 1 d.
Šiltnamių g. 23 Vilniaus mieste,
naudojant mobiliąją laboratoriją,
rezultatų apžvalga**

Vilnius, 2017 m.

Ižanga

Prieš pradėdant eksploatuoti Vilniaus kogeneracinės jėgainę, atsižvelgiant į Lazdynų seniūnijos bendruomenės pageidavimus ir bendradarbiaujant su Aplinkos apsaugos agentūra prie Lietuvos respublikos aplinkos ministerijos (toliau – AAA) buvo sudaryta „Aplinkos oro teršalų matavimų Vilniuje, Lazdynų gyvenamajame rajone, programa“, kuria nutarta Aplinkos apsaugos agentūros mobilios laboratorijos pagalba, matuoti pagrindinių aplinkos oro kokybės tyrimus prieš ūkinės veiklos pradžią Lazdynų gyvenamajame rajone. Vieta buvo iš anksto pasirinkta pasitarus su gyventojų bendruomenėmis ir atsižvelgiant į Aplinkos apsaugos agentūros rekomendacijas.

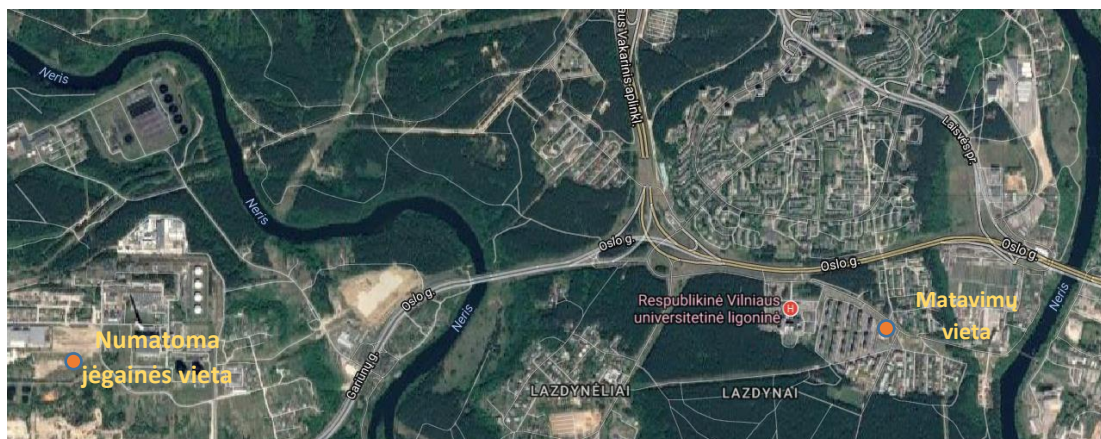
Pasirinktoji matavimų vieta yra apie 4 km atstumu nuo planuojamos jėgainės, rytų kryptimi.

Planuojamos ūkinės veiklos gretimybėse veikia ir yra suplanuoti pramonės objektai: UAB „VAATC“ Vilniaus regiono komunalinių atliekų mechaninio biologinio apdorojimo įrenginiai; UAB „Bionovus“; UAB "Forest Investment"; Vilniaus 3-ioji termofikacinė elektrinė (TE-3); UAB „Vilniaus vandenys“; ir kt.

Matavimai atlikti siekiant nustatyti oro teršalų koncentracijos dydį aplinkos ore bei įvertinti toliau pateiktų teršalų kiekį: sieros dioksidą (SO₂), azoto dioksidą (NO₂), azoto oksidus (NO_x), azoto monoksidą (NO), ozoną (O₃), anglies monoksidą (CO) bei kietąsias daleles (KD10 ir KD25). Tyrimo metu atlikti vietos meteorologinių parametrų matavimai.

Matavimai atlikti automatiniais analizatoriais. Iš matavimo duomenų paskaičiuoti rodikliai palyginti su teisės aktuose šiems teršalams nustatytomis ribinėmis vertėmis.

Tyrimų laikotarpiu vyravo vakarų krypties vėjas, o teršalų koncentracija neviršijo nustatytų normų.

1. pav. Tyrimų atlikimo vieta

Tyrimų tikslas

Vadovaujantis 2017 m. patvirtinta Aplinkos oro teršalų matavimų Vilniuje, Lazdynų gyvenamajame rajone, programa, tyrimų tikslas yra:

- įvertinti aplinkos oro teršalų koncentraciją Vilniaus Lazdynų seniūnijoje iki Jėgainės eksploatacijos pradžios ir jos eksploatacijos metu;
- nustatyti ar Vilniaus Lazdynų seniūnijoje pagrindinių teršalų, kurių dėl esančių ir planuojamų objektų, transporto bei kitos žmonių veiklos į aplinkos orą patenka daugiausia, koncentracija neviršija teisės aktuose nustatytų normų.

Šiems tikslams pasiekti numatoma parinktoje vietoje, naudojant mobiliąją laboratoriją 4 kartus per metus, skirtingais metų sezonais, atlikti nepertraukiamus 2 savaitių trukmės kietųjų dalelių KD_{10} ir $KD_{2,5}$, azoto dioksido (NO_2), anglies monoksido (CO), ir benzeno (C_6H_6) matavimus.

Dioksinų ir furanų matavimus atlikti du kartus per metus (šaltuoju ir šiltuoju periodu).

Vandenilio chlorido (HCl), vandeninio fluorida (HF), amoniako (NH_3) ir benz(a)pireno ($C_{20}H_{12}$) matavimus atlikti vieną kartą per ketvirtį.

Atliekant aplinkos oro kokybės matavimus įvertinti meteorologines sąlygas bei nurodyti tuo metu veikiančius objektus.

Aplinkos oro teršalų koncentracijos tyrimų, vykusių 2017 m. gegužės 15 – birželio 1 d. Šiltnamių g. 23 Vilniaus mieste, naudojant mobiliąją Aplinkos apsaugos laboratoriją, metu buvo atlikti nepertraukiami 2 savaitių trukmės kietųjų dalelių KD_{10} ir $KD_{2,5}$, azoto dioksido (NO_2), azoto oksidus (NO_x), azoto monoksidą (NO), ozoną (O_3), anglies monoksidą (CO), sieros dioksidą (SO_2), benzeno (C_6H_6), matavimai.

Metodika

Pagal patvirtintą Aplinkos oro teršalų matavimų Vilniuje, Lazdynų gyvenamajame rajone, programą, numatyta matavimų pradžia – 2017 m. kovo mėn., matavimų pabaiga – 2023 m. kovo mėn.

Pagrindiniai taikyti vietos parinkimo reikalavimai:

- ėmiklis turi būti už keleto metrų nuo pastatų, balkonų, medžių ar kitų kliūčių;
- ėmiklio įsiurbiamoji anga neturėtų būti prie pat taršos šaltinio, kad į ją tiesiogiai nepatektų išmetamieji teršalai, dar nesusimaišę su aplinkos oru;
- ėmiklis turi būti bent 25 m. atstumu nuo intensyvių sankryžų;

- tyrimų vietos schema pateikta 1 priede.

Naudojant mobilią laboratoriją, pasyviuosius sorbentus bei atliekant paimtų mėginių tyrimus laboratorijoje vadovaujamosi 1 lentelėje nurodytais reikalavimais.

1 lentelė. Reikalavimai paimtų mėginių tyrimams laboratorijoje

Teršalas	Matavimų dažnumas	Matavimų trukmė
Dioksinai, furanai	2 k./metus	6 - 8 val.
KD ₁₀ , KD _{2,5} , (NO ₂), (CO) ir (C ₆ H ₆)	1 k./ketv.	2 savaitės
Benz(a)pirenas C ₂₀ H ₁₂	1k./ketv.	1 savaitė/2 savaitės (priklausomai nuo pasirinkto matavimo metodo)`
HCl, HF, NH ₃	1 k./ketv.	1 para/1 savaitė/2 savaitės (priklausomai nuo to, kokie pasyvieji sorbentai bus naudojami)

Jeigu dėl kokių nors priežasčių matavimų atlikti numatytu laiku neįmanoma, laiką galima koreguoti, tačiau būtina laikytis reikalavimo, kad po vieną matavimą KD₁₀, KD_{2,5}, NO₂, CO ir C₆H₆ būtų atlikta kiekvieną metų sezoną ir kiekvieno matavimo trukmė būtų ne trumpesnė, nei 2 savaitės (14 dienų).

Papildomai mobilios laboratorijos matavimų metu ir pasyviųjų sorbentų eksponavimo metu matuojami meteorologiniai parametrai – vėjo kryptis ir greitis, oro temperatūra, atmosferos slėgis.

Bendrieji vertinimo kriterijai

- KD_{2,5} vidutinė koncentracija, paskaičiuota iš visų per kalendorinius metus atliktų matavimų duomenų turi būti lyginama su metine ribine verte;
- KD₁₀ paskaičiuota vidutinė paros koncentracija turi būti lyginama su ES normose nustatyta paros ribine verte; vidutinė koncentracija, paskaičiuota iš visų per kalendorinius metus atliktų matavimų duomenų – su metine ribine verte;
- CO paskaičiuota maksimali 8 valandų slenkančio vidurkio koncentracija turi būti lyginama su ES normose nustatyta 8 valandų ribine verte;
- NO₂ 1 valandos koncentracija turi būti lyginama su ES normose nustatyta 1 valandos ribine verte, vidutinė koncentracija, paskaičiuota iš visų per kalendorinius metus atliktų matavimų duomenų – su metine ribine verte;
- C₆H₆ vidutinė koncentracija, paskaičiuota iš visų per kalendorinius metus atliktų matavimų duomenų turi būti lyginama su ES normose nustatyta metine ribine verte;

- Benz(a)pireno – vidutinė koncentracija, paskaičiuota iš visų per kalendorinius metus atliktų matavimų duomenų turi būti lyginama su ES normose nustatyta metine siektina verte;

Kiekvieno teršalo vidutinė koncentracija, paskaičiuota iš visų iki Jėgainės eksploatacijos pradžios atliktų tyrimų rezultatų gali būti lyginama su vidutine koncentracija, paskaičiuota iš tyrimų rezultatų, gautų Jėgainės eksploatacijos metu.

Aplinkos oro užterštumo normos nustatytos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. liepos 7 d. įsakymu Nr. D1-585/V-611 „Dėl aplinkos oro užterštumo sieros dioksidu, azoto dioksidu, azoto oksidais, benzenu, anglies monoksidu, švinu, kietosiomis dalelėmis ir ozonu normų nustatymo“ pakeitimo (Žin., 2010, Nr. 82-4364)¹. Detali informacija apie su oro monitoringu susijusius teisės aktus ir ES direktyvas bei su aplinkos oro teršalų išmetimais nacionaliniu mastu susijusias ES direktyvas, konvencijas ir jų protokolus pateikta Aplinkos apsaugos agentūros prie Aplinkos ministerijos interneto tinklalapyje².

Meteorologinės sąlygos

Mobilios laboratorijos duomenimis, **2017 m. gegužės 15 – birželio 1 d.** tyrimų metu buvo matuojami oro temperatūra, drėgme, barometrinis slėgis, vėjo kryptis bei greitis. Tyrimo metu nustatytos vidutinės, mažiausios ir didžiausios meteorologinių parametru vertės pateiktos 2 lentelėje.

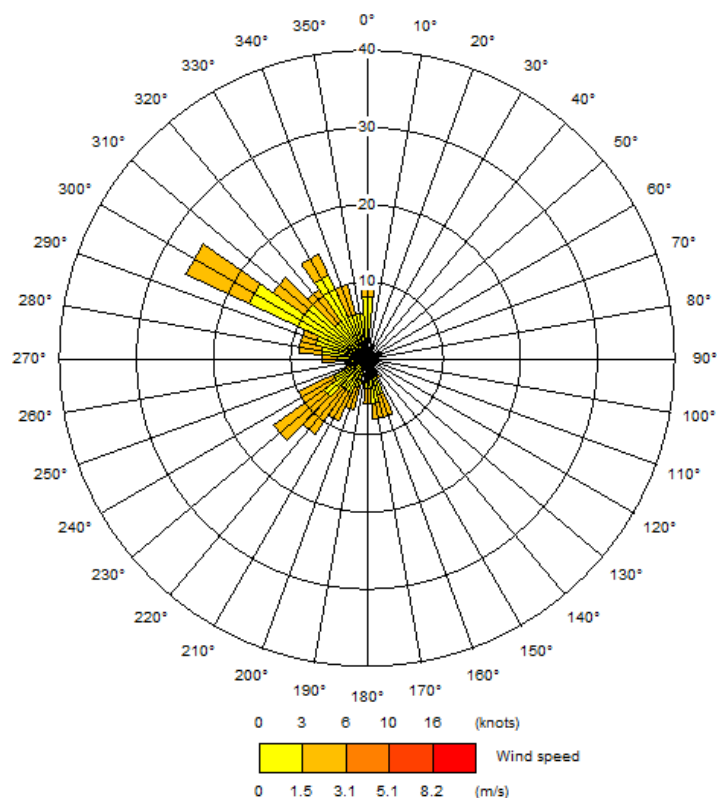
2 lent. Meteorologiniai parametrai tyrimo metu

Parametras	Rezultatai		
	Mažiausia	Vidurkis ³	Didžiausia
Vėjo greitis	0,2 m/s	1,2 m/s	3,0 m/s
Vėjo kryptis	-	233,564 ° (V)	-
Oro temperatūra	4,18 °C	15,69 °C	27,67 °C
Barometrinis slėgis	991,71 hPa	1002,70 hPa	1017,22 hPa

¹ Nuoroda: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.378076?jfwid=-88erf8vo4>

² <http://oras.gamta.lt/cms/index?rubricId=f657a215-a8e2-4dc7-b6c6-a2ece1a2a03a>

³ Apskaičiuota pagal 24 valandų ir vienos valandos intervalų meteorologinių parametru matavimo rezultatus.

2. pav. Vėjo greitis ir kryptis tyrimo metu

Tyrimo metu vyraavo vakarų kryptių vėjas, vidutinis vėjo greitis – 1,2 m/s (2 pav.), vidutinė oro temperatūra nagrinėjamu laikotarpiu buvo 15,69 laipsniai.

Vertinimas

Išanalizavus matavimų duomenis, nustatyta, kad visų teršalų vidutinė koncentracija neviršijo ES ir Lietuvos teisės aktais patvirtintų ribinių verčių nustatytų augmenijos ir žmonių sveikatos apsaugai (3 lentelė).

Kietųjų dalelių KD10 koncentracijos paros vidurkis tyrimų vietoje siekė 28,5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (ribinė vertė 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$), tai yra apie 57 % nuo ribinės vertės dydžio.

Sieros dioksido koncentracija aplinkos ore buvo minimali ir paros tyrimų vietoje tesiekė tesiekė 2,6 % nuo ribinės vertės dydžio, t. y. didžiausias paros vidurkis tyrimų vietoje buvo 3,2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Sieros dioksido maksimalus 1 val. vidurkis tesiekė 1,46 % nuo ribinės vertės dydžio, t. y. buvo 5,13,2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, kai ribinė maks. 1 val. vidurkio vertė yra 350 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Azoto oksidų (NOx) koncentracija aplinkos ore tyrimų metu nesiekė ir neviršijo Lietuvos teisės aktais patvirtintų ribinių verčių nustatytų augmenijos ir žmonių sveikatos apsaugai ir vidutinė paros koncentracija buvo nuo 5,47 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ iki 28,08 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (ribinė vertė 30 $\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Tyrimų metu azoto dioksido (NO₂) koncentracija aplinkos ore neviršijo patvirtintų maksimalių 1 val. vidurkio ribinių verčių (ribinė vertė 250 µg/m³) nustatytų augmenijos ir žmonių sveikatos apsaugai. Maksimali 1 val. vidurkio koncentracija tyrimų laikotarpiu buvo nuo 11,1 µg/m³ iki 58,5 µg/m³.

Ozono (O₃) maksimalus 8 val. vidurkis (vertinant kiekvienos paros duomenis) tyrimų laikotarpiu siekė 99 ug/m³, kai teisės aktų nustatyta ribinė vertė yra 120 ug/m³. Matavimų laikotarpiu maksimalus 1 valandos vidurkis siekė apie 56 % nustatytos ribinės vertės.

Anglies monoksido koncentracija aplinkos ore buvo minimali ir tyrimų vietoje maksimalus 8 val. vidurkis (vertinant kiekvienos paros duomenis) tesiekė iki 2 % nuo ribinės vertės dydžio, t. y. didžiausias paros maksimalus 8 val. vidurkis (vertinant kiekvienos paros duomenis) tyrimų vietoje buvo 0,195 µg/m³, kai nustatyta ribinė maksimalaus 8 val. vidurkio vertė yra 10 µg/m³.

Detalesnė informacija apie apdorotus duomenis pateikta 3 lentelėje bei 3-9 paveiksluose.

Išvados

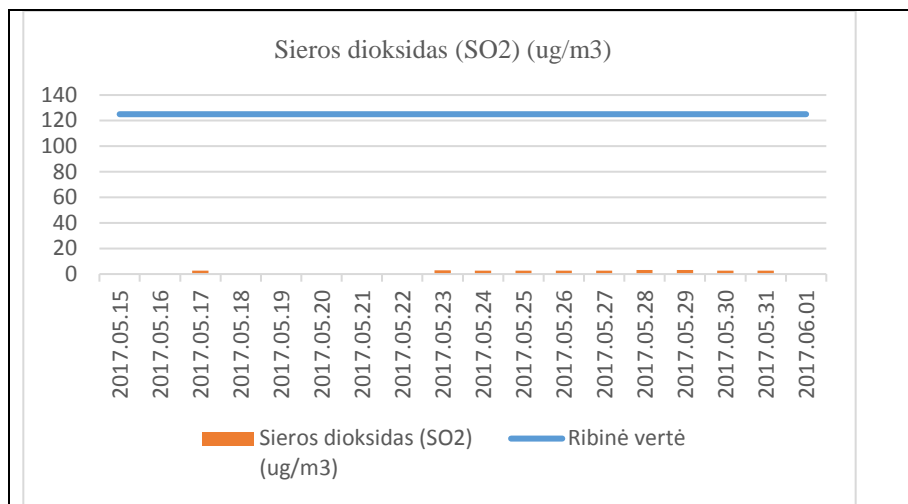
1. Meteo įtaka duomenims ?????

2. Išanalizavus 2017 m. gegužės 15 d – birželio 1 d. matavimų, atliktų Šiltnamių g. 23, Vilniuje, duomenis, galima apibendrinti, kad matuotų teršalų koncentracija neviršijo ES ir Lietuvos teisės aktais patvirtintų ribinių verčių nustatytų augmenijos ir žmonių sveikatos apsaugai. Sieros dioksido bei anglies monoksido koncentracijos aplinkos ore nesiekė net 2 % nustatytų atitinkamų ribinių verčių.

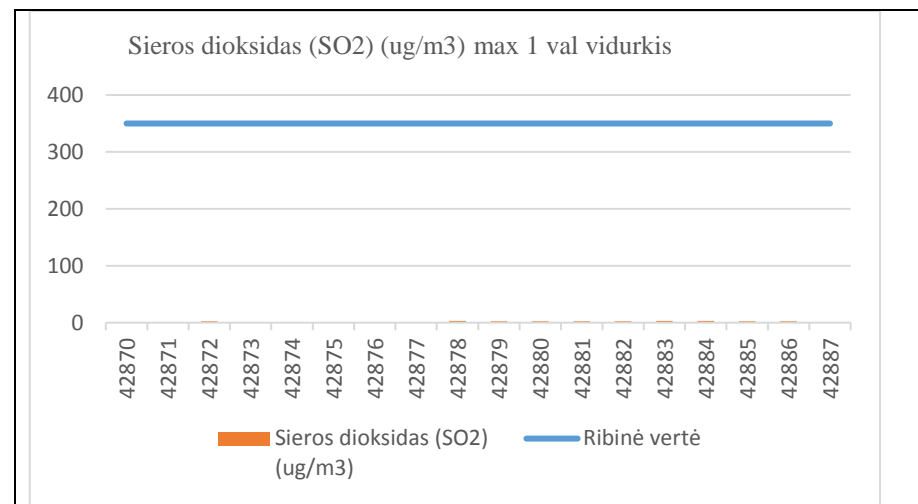
3. Lent. Aplinkos oro tyrimo rezultatų suvestinė

	Sieros dioksidas (SO ₂) (ug/m ³)		Azoto oksidai (NO _x) (ug/m ³)	Azoto dioksidas (NO ₂) (ug/m ³)	Ozonas (O ₃) (ug/m ³)		Anglies monoksidas (CO) (ug/m ³)	Kietosios dalelės (KD ₁₀) (ug/m ³)
	Vid. paros	Max 1 val. vidurkis	Vid. paros	Max 1 val. vidurkis	Max 8 val. vidurkis (vertinant kiekvienos paros duomenis)	Max 1 val. vidurkis	Max 8 val. vidurkis (vertinant kiekvienos paros duomenis)	Vid. paros
Ribinė vertė	125	350	30	200	120	180	10	50
2017.05.15	-	-	-	-	-	-	-	-
2017.05.16	-	-	-	-	-	-	-	-
2017.05.17	2,7	2,9	28	58,5	-	89	0,195	22,5
2017.05.18	-	-	-	-	-	-	-	-
2017.05.19	-	-	-	-	-	-	-	-
2017.05.20	-	-	-	-	-	-	-	-
2017.05.21	-	-	-	-	-	-	-	-
2017.05.22	-	-	-	-	-	-	-	-
2017.05.23	2,9	5,1	15	44,2	-	94	-	27,1
2017.05.24	2,7	2,9	19	40,3	86	92	0,16375	25,3
2017.05.25	2,8	3,5	18	34,2	-	87	-	28,5
2017.05.26	2,6	2,9	21	47,6	64	71	0,145	19
2017.05.27	2,8	3,2	11	20,8	76	83	0,14375	16,9
2017.05.28	3,1	3,7	16	56,4	-	89	-	22
2017.05.29	3,2	3,7	7	14	99	102	0,17	23,5
2017.05.30	2,8	3,2	17	53,9	84	93	0,1775	22,5
2017.05.31	2,7	2,9	5	11,1	-	82	-	25,2
2017.06.01	-	-	-	-	-	-	-	-

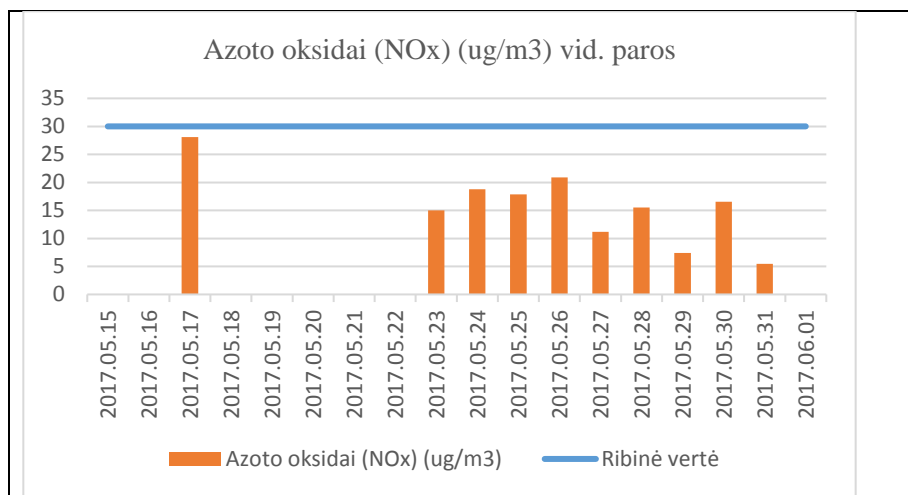

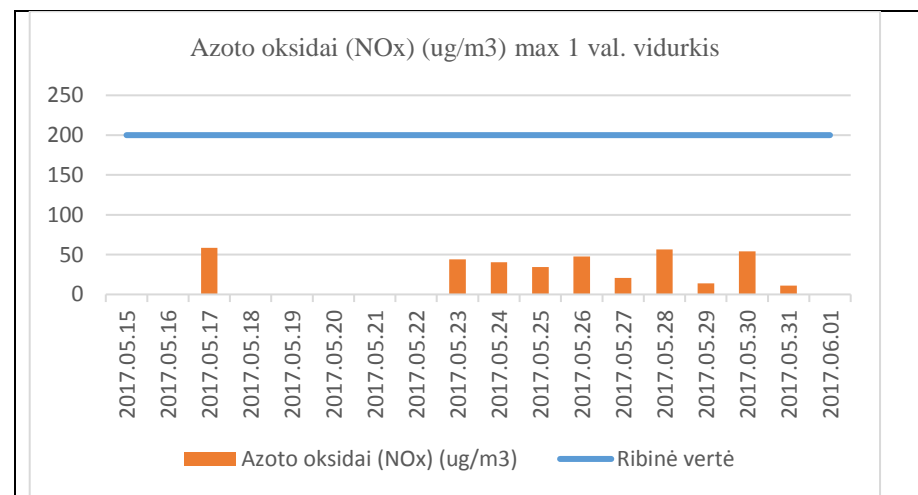
3 pav. Vidutinė paros sieros dioksido koncentracija tyrimų metu

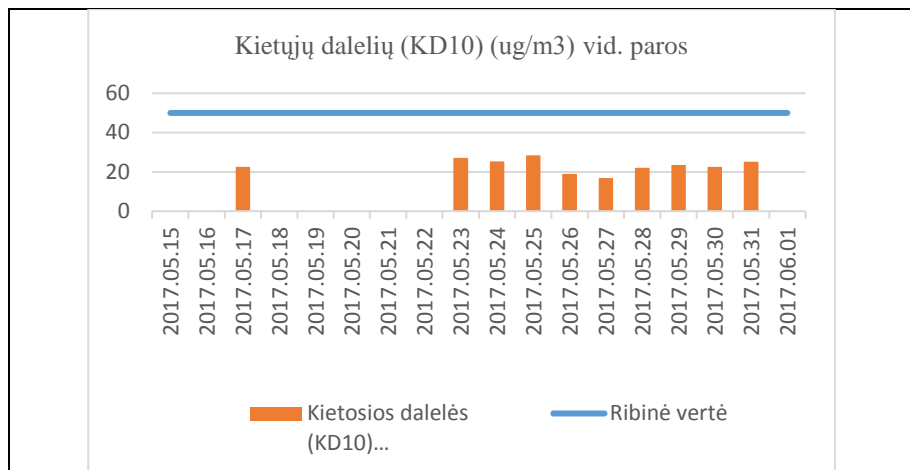
4 pav. Maksimali 1 val. vidurkio sieros dioksido koncentracija tyrimų metu

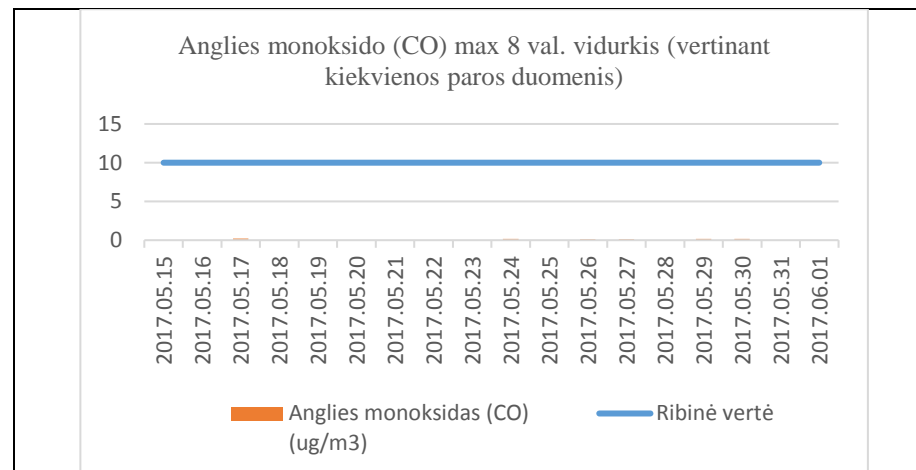
5 pav. Vidutinė paros azoto oksidų koncentracija tyrimų metu

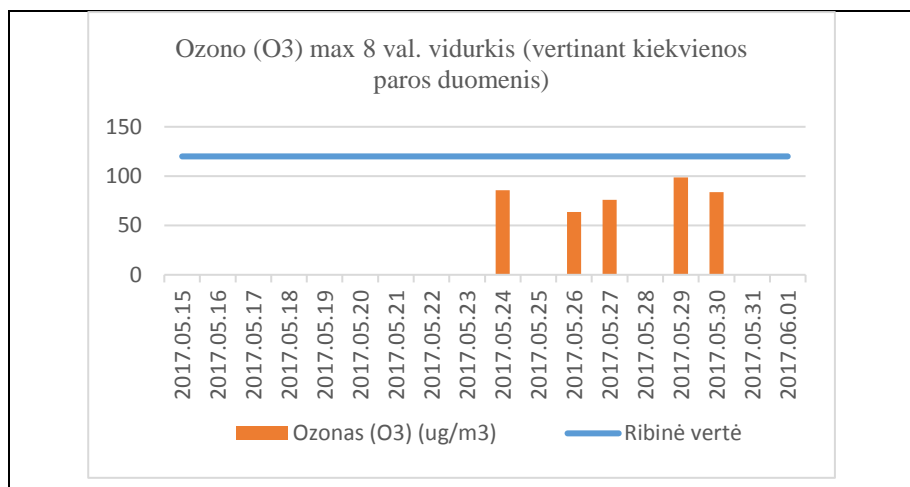
6 pav. Maksimali 1 val. vidurkio azoto oksidų koncentracija tyrimų metu

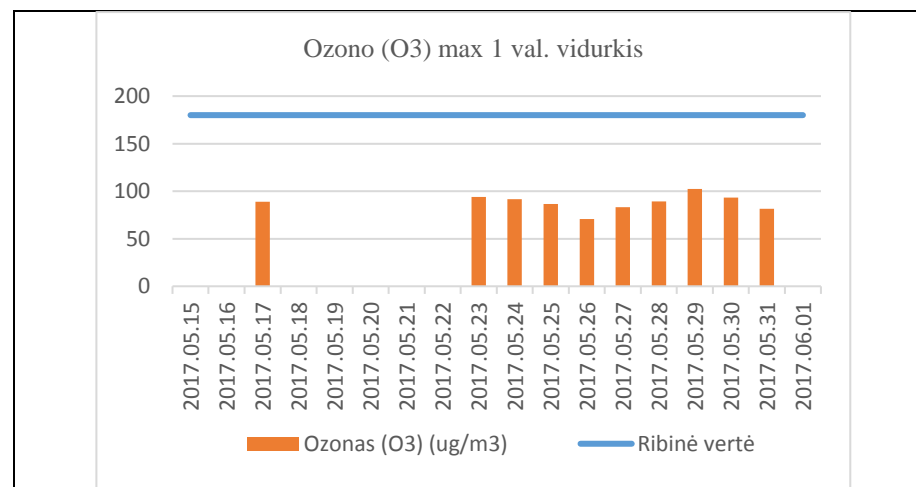
7 pav. Vidutinė paros kietųjų dalelių (KD10) koncentracija tyrimų metu

8 pav. Anglies monoksido (CO) max 8 val. vidurkio (vertinant kiekvienos paros duomenis) koncentracija tyrimų metu

9 pav. Ozono max 8 val. vidurkio (vertinant kiekvienos paros duomenis) koncentracija tyrimų metu

10 pav. Ozono max 1 val. vidurkio koncentracija tyrimų metu